РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

23 април 2009 година *

По съединени дела C-261/07 и C-299/07

с предмет преюдициални запитвания, отправени на основание член 234 ЕО от Rechtbank van koophandel te Antwerpen (Белгия), с актове от 24 май и 21 юни 2007 г., постъпили в Съда съответно на 1 и 27 юни 2007 г., в рамките на производства по дела

VTB-VAB NV (C-261/07)

срещу

Total Belgium NV,

и

Galatea BVBA (C-299/07)

* Език на производството: нидерландски.

срещу

Sanoma Magazines Belgium NV,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: г-н P. Jann, председател на състав, г-н A. Tizzano (докладчик), г-н A. Borg Barthet, г-н E. Levits и г-н J.-J. Kasel, съдии,

генерален адвокат: г-жа V. Trstenjak,
секретар: г-жа M. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 18 юни 2008 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за VTB-VAB NV, от адв. L. Eliaerts и адв. B. Gregoir, advocaten,

— за Total Belgium NV, от адв. J. Stuyck, advocaat,

— за Sanoma Magazines Belgium NV, от адв. P. Maeyaert, advocaat,

— за белгийското правителство, от г-жа L. Van den Broeck и г-н T. Materne, в качеството на представители, подпомагани от адв. E. Balate, avocat,

— за испанското правителство, от г-н M. Muñoz Pérez, в качеството на представител,

— за френското правителство, от г-н G. de Bergues и г-жа R. Loosli-Surrans, в качеството на представители,

— за португалското правителство, от г-н L. Inez Fernandes, в качеството на представител,

— за Комисията на Европейските общности, от г-н W. Wils, в качеството на представител,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 21 октомври 2008 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на член 49 ЕО и на Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и за изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета („Директива за нелоялни търговски практики“) (ОВ L 149, стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 260, наричана по-нататък „Директивата“).

2 Запитванията са отправени в рамките на два спора между, от една страна, VTB-VAB NV (наричано по-нататък „VTB“) и Total Belgium NV (наричано по-нататък „Total Belgium“) и, от друга страна, Galatea BVBA (наричано по-нататък „Galatea“) и Sanoma Magazines Belgium NV (наричано по-нататък „Sanoma“) по повод на търговски практики на Total Belgium и на Sanoma, считани за нелоялни от VTB, както и от Galatea.

Правна уредба

Общностна правна уредба

3 Съображения 5, 6, 11 и 17 от Директивата гласят:

„(5) […] пречките пред свободното движение на услуги и стоки през граница или пред свободата на установяване […] трябва да бъдат отстранени. Те могат да бъдат отстранени само чрез установяване на еднаква нормативна уредба на общностно равнище, която осигурява висока степен на защита на потребителите и чрез изясняване на някои правни концепции на равнище Общност, до степен, необходима за правилното функциониране на вътрешния пазар и за удовлетворяване на изискването за правна обезпеченост [да се чете: „за осигуряване на правната сигурност“].

(6) Следователно настоящата директива сближава законодателствата на държавите членки относно нелоялните търговски практики, включително нелоялната реклама, които пряко нарушават икономическите интереси на потребителите и в тази връзка непряко нарушават и икономическите интереси на конкурентите, действащи законосъобразно. […]

(11) Високото ниво на сходство, постигнато чрез сближаването на националните разпоредби чрез настоящата директива, създава високо общностно ниво на защита на потребителите. Тази директива въвежда единна забрана на тези нелоялни търговски практики, които изопачават икономическото поведение на потребителите. Тя установява също така разпоредби за нелоялни [да се чете: „агресивни“] търговски практики, които понастоящем не се регулират на равнище Общността.

(17) Желателно е тези търговски практики, които са нелоялни във всички случаи, да бъдат определени, за да се осигури по-висока правна сигурност. Приложение I съдържа пълния списък на всички такива практики. Това са единствените търговски практики, които може да считат за нелоялни, без оценка на индивидуални случаи съгласно разпоредбите на членове от 5 до 9. Списъкът може да бъде променян само чрез изменение на Директивата."

4 Член 1 от Директивата предвижда:

„Целта на настоящата директива е да допринесе за правилното функциониране на вътрешния пазар и постигане на високо ниво на защита на потребителите чрез сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки по отношение на нелоялните търговски практики, накърняващи икономическите интереси на потребителите."

5 Член 2 от Директивата предвижда:

„За целите на настоящата директива:

[…]

г) „търговски практики от търговците към потребителите" (наричани по-долу за краткост „търговски практики") са всяко действие, бездействие, поведение или представяне, търговски съобщения, включително реклама и маркетинг,

извършвани от търговец, пряко свързан с производството, продажба или доставка на стока до потребители [да се чете: „пряко свързани с промоцията, продажбата или доставката на стока до потребителите“];

[…]“

6 Член 3, параграф 1 от Директивата предвижда:

„Настоящата директива се прилага по отношение на нелоялни търговски практики от страна на търговците към потребителите, съгласно разпоредбата на член 5, преди, по време на и след търговска сделка във връзка със стока.“

7 Съгласно член 4 от Директивата:

„Държавите членки няма да ограничават нито свободата за предоставяне на услуги, нито свободното движение на стоки по причини, попадащи в областта на сближаването, постигнато с настоящата директива.“

8 Член 5 от Директивата, озаглавен „Забрана за нелоялни търговски практики“, е формулиран по следния начин:

„1. Забраняват се нелоялните търговски практики.

2. Една търговска практика е нелоялна, ако:

а) противоречи на изискванията за дължимата професионална грижа,

и

б) съществено изопачава или е възможно да изопачи съществено икономическото поведение по отношение на продукта на средния потребител, до когото достига или за когото е предназначена стоката, или на средния представител на група, когато една търговска практика е ориентирана към група потребители [да се чете: „към отделна група потребители“].

3. Търговски практики, които е възможно да изопачат съществено икономическото поведение само на ясно установима група потребители, които са особено уязвими към практиката или към основния продукт поради своята физическа или умствена недоразвитост, възраст или лекомислие [да се чете: „поради психически или физически недъг, своята възраст или своята доверчивост“] по начин предвидим за търговеца, се оценяват от гледна точка на средния представител на тази група. Това не засяга обичайната и законосъобразна рекламна практика на преувеличени изявления или изявления, които не трябва да се приемат буквално.

4. По-специално търговските практики са нелоялни, когато:

а) са заблуждаващи по смисъла на членове 6 и 7,

или

б) са агресивни по смисъла на членове 8 и 9.

5. Приложение I съдържа списъка на тези търговски практики, които се считат за нелоялни при всякакви обстоятелства. Същият списък се прилага във всички държави членки и може да бъде променян само чрез изменение на настоящата директива."

9 Член 6 от Директивата, озаглавен „Заблуждаващи действия", предвижда:

„1. Заблуждаваща е тази търговска практика, която съдържа невярна информация и следователно е невярна, или по някакъв начин, включително когато посредством цялостното представяне [да се чете: „включително посредством цялостното представяне"] заблуждава или е възможно да заблуди средния потребител, дори и ако съдържащата се в нея информацията [да се чете: „информация"] е фактически точна, по отношение на един или повече от посочените по-долу елементи, и във всички случаи [да се чете: „като и в двата случая"] подтиква или е възможно да подтикне потребителя да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел:

а) съществуването или естество [да се чете: „естеството"] на продукта;

б) основните характеристики на продукта, като неговата наличност, преимущества, рискове, изпълнение, състав, принадлежности, сервизно обслужване на клиента и разглеждане на жалби, метод и дата на производство или предоставяне, доставка, срок на годност [да се чете: „годност за използване"], употреба, количество, спецификация, географски или търговски произход,

или резултатите, които могат да се очакват при неговата употреба, или резултатите и съществените характеристики от изпитвания или проверки, извършени върху продукта;

в) обхват на задълженията на търговеца, мотивите за търговската практика и характеристика [да се чете: „естеството“] на продажбения процес, всяко изявление или символ относно пряко или косвено спонсорство, или преценка на търговеца или продукта [да се чете: „относно пряко или косвено спонсориране или подкрепа на търговеца или продукта“];

г) цената или начина, по който е формирана цената [да се чете: „по който се изчислява цената,“] или съществуването на специфично ценово предимство;

д) потребността от сервизно обслужване, резервна част, подмяна или ремонт;

е) характера, качествата и правата на търговеца или неговия агент, като неговата самоличност и имущество, неговата квалификация, статус, одобрение, съдружие или обвързаност и права върху индустриална, търговска или интелектуална собственост или награди и отличия;

ж) правата на потребителя, включително правото на замяна или възстановяване на цената съгласно Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 май 1999 година относно някои елементи [да се чете: „аспекти“] на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции [(ОВ L 171, стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 5, стр. 89)], или рисковете, с които може да се сблъска.

2. Търговска практика също се счита за заблуждаваща, ако в нейния фактически контекст, отчитайки [да се чете: „като се отчитат“] всичките ѝ характеристики и обстоятелства, тя подтиква или е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел, и ако тя включва:

а) всякакво предлагане [да се чете: „всяка форма на маркетинг“] на продукт, включително сравнителна реклама, което създава объркване с други продукти, търговски марки, търговски наименования или други отличителни знаци на конкурент;

б) неспазване на задълженията, поети от търговеца [да се чете: „неспазване от търговеца на задължения“], съдържащи се в кодекса за поведение, с които търговецът се е обвързал, когато:

i) задължението не е само пожелателно, а е категорично и проверимо,

и

ii) търговецът указва в търговската практика, че е обвързан със задължение да спазва кодекса.“

10 Член 7 от Директивата, озаглавен „Заблуждаващи бездействия“, гласи:

„1. Заблуждаваща е тази търговска практика, която във фактически контекст, отчитайки всички характеристики и обстоятелства [да се чете: „За заблуждаваща се счита търговска практика, ако в нейния фактически контекст, като се отчитат всичките ѝ характеристики и обстоятелства“] и ограниченията на средството за комуникация, пропуска съществена информация, необходима на средния потребител съгласно контекста, за да вземе решение за сделка на база осведоменост и следователно подтиква или е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел.

2. Заблуждаващо бездействие е също и търговска практика при която отчитайки характеристиките, описани в параграф 1 [да се чете: „търговска практика, при която, като се отчитат посочените в параграф 1 аспекти“], търговецът укрива или предоставя по неясен, неразбираем, двусмислен или несвоевременен начин такава съществена информация по смисъла на тази алинея [да се чете: „такава съществена информация като посочената в този параграф“], или когато пропуска да определи целта на търговската практика, ако вече не е ясна от контекста [да се чете: „или когато не указва истинското си търговско намерение, ако то вече не произтича от контекста“], и когато, и в двата случая, това подтиква или е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел.

3. Когато средствата за комуникация при осъществяване на търговска практика налагат ограничения в пространството или времето, тези ограничения и всякакви мерки, предприети от търговеца за предоставяне на информация на потребителите чрез други средства, ще бъдат взети предвид при вземане на решението дали има пропусната информация.

4. В случай на оферта за покупка, информацията по-долу ще се счита за съществена, ако вече не е очевидна от контекста:

а) основни характеристики на стоката, до степен, отговаряща на средството за комуникация и стоката;

б) седалище и адрес на управление, географски адрес и самоличност на търговеца, като неговото търговско наименование и когато е приложимо, седалище и адрес на управление и идентичността на търговеца, за чиято сметка действа [да се чете: „б) географски адрес и самоличност на търговеца, като например неговото търговско наименование, и, когато е приложимо, географски адрес и самоличност на търговеца, за чиято сметка той действа“];

в) цената, с включени данъци, или когато естеството на стоката е такова, че цената не може да бъде изчислена предварително [да се чете: „цената не може да бъде изчислена в разумни граници предварително“], начинът по който цената се изчислява, а също, когато е необходимо, всички допълнително [да се чете: „допълнителни“] разходи по транспорт, доставка или пощенски такси или, когато тези [да се чете: „тези разходи“] не могат да бъдат изчислени в разумни граници предварително, факта, че такива допълнителни такси може да бъдат дължими от потребителя;

г) уговорките за плащане, доставка, изпълнение и политика за разглеждане на жалби, ако те се отклоняват от изискванията за дължимата професионална грижа;

д) за стоки и сделки, включващи право на отказ или прекратяване, наличието на такова право.

5. Изисквания за предоставяне на информация, установени в законодателството на Общността във връзка с търговски съобщения, включително реклама или продажби [да се чете: „реклама или маркетинг“], неизчерпателен списък от които [да се чете: „на които“] се съдържа в приложение II, се считат за съществени.“

11 Член 8 от Директивата, озаглавен „Агресивни търговски практики“, предвижда:

„Агресивна е търговска практика, която във фактически контекст, отчитайки всички нейни характеристики и обстоятелства [да се чете: „която в нейния фактически контекст, като се отчитат всички нейни характеристики и обстоятелства“], чрез тормоз, принуда, включително използване на физическа сила, или злоупотреба с влияние, значително накърнява или е възможно в значителна степен да накърни свободата на избор или поведение на средния потребител по отношение на стоката, и следователно го подтиква или е възможно да го подтикне да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел.“

12 Член 9 от Директивата, озаглавен „Използване на тормоз, принуда и злоупотреба с влияние“, е формулиран по следния начин:

„При определяне дали търговска практика използва тормоз, принуда, включително използване на физическа сила, или злоупотреба с влияние, се вземат предвид:

а) изборът на време, мястото и степента на настойчивост [да се чете: „времето и мястото на осъществяване на практиката, нейното естество и степен на настойчивост“];

б) използването на заплахи или обидни думи или поведение;

в) злоупотребата от страна на търговеца с всяко специфично нещастие или обстоятелство от такава важност, че да накърни преценката на потребителя, което търговецът ясно съзнава, и да повлияе [да се чете: „за да повлияе“] при решението му за продукта;

г) всички обременителни или прекомерни недоговорни пречки, създадени от търговеца, когато потребителят желае да упражни правата си по договора, включително правото да прекрати на договора или да промени стоката или търговеца [да се чете: „включително правото да прекрати договора или да смени стоката или търговеца“];

д) всяка заплаха за предприемане на противозаконни действия.“

13 На последно място, съгласно член 19 от Директивата:

„Държавите членки приемат и публикуват законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за привеждане в съответствие с настоящата директива, в срок до 12 юни 2007 г. […]

Държавите членки прилагат тези мерки от 12 декември 2007 г. […]“

Национална правна уредба

14 Член 54 от Закона от 14 юли 1991 г. относно търговските практики и относно информацията и защитата на потребителя (*Moniteur belge* от 29 август 1991 г., наричан по-нататък „Законът от 1991 г.“) е формулиран по следния начин:

„Свързана оферта по смисъла на настоящия член е налице, когато безплатното или не придобиване на стоки, услуги, всякакви други предимства, или на ваучер, позволяващ тяхното придобиване, е обвързано с придобиването на други, дори идентични стоки или услуги.

Извън уточнените по-долу изключения, всяка направена от търговец свързана оферта към потребителя е забранена. Забранена е също всяка свързана оферта към потребителя, направена от няколко търговци, които действат с единно намерение.“

15 Членове 55—57 от Закона от 1991 г. съдържат някои изключения от тази забрана.

16 Член 55 от Закона от 1999 г. предвижда:

„Позволено е да се предлагат заедно, за обща цена:

1. стоки или услуги, съставляващи едно цяло;

По предложение на компетентните министри и на министъра на финансите Кралят може да определи предлаганите във финансовия сектор услуги, които съставляват едно цяло;

2. идентични стоки или услуги, при условие че:

а) всяка стока и всяка услуга могат да се придобият поотделно на обичайната им цена в същия обект;

б) приобретателят е ясно информиран за тази възможност, както и за отделната продажна цена на всяка стока и на всяка услуга;

в) евентуално предлаганото намаление на цената за приобретателя на всички стоки или услуги не надвишава една трета от сбора на цените.“

17 Съгласно член 56 от Закона от 1991 г.:

„Позволено е да се предлагат безвъзмездно, заедно с основна стока или услуга:

1. аксесоарите към основна стока, специално приспособени за тази стока от производителя на последната и доставени едновременно с нея, за да се разшири или улесни употребата ѝ;

2. амбалажът или съдовете, използвани за защитата и опаковането на стоките, като се отчита естеството и стойността на тези стоки;

3. дребните стоки и дребните услуги, допустими от търговските обичаи, както и доставката, поставянето, контрола и поддръжката на продадените стоки;

4. мостри с произход от асортимента на производителя или дистрибутора на основната стока, стига да са предлагани при условия на количество или размер, които са стриктно необходими за преценка на качествата на стоката;

5. цветни щампи, картинки и други изображения с минимална търговска стойност;

6. ваучери за участие в законно разрешени лотарии;

7. предмети, покрити с незаличими и ясно видими рекламни надписи, които не се намират в търговския оборот като такива, при условие че цената им на придобиване от този, който ги предлага, не надхвърля 5 % от продажната цена на основната стока или услуга, с която се дават.“

18 На последно място, член 57 от Закона от 1991 г. предвижда:

„Позволено е също да се предлагат безвъзмездно, заедно с основна стока или услуга:

1. ваучери, позволяващи придобиването на идентична стока или услуга, стига произтичащото от това придобиване намаление на цената да не надхвърля процента, определен в член 55, точка 2;

2. ваучери, позволяващи придобиването на едно от предимствата, предвидени в член 56, точки 5 и 6;

3. ваучери, даващи право само на отстъпка в брой, при условие че:

   а) те упоменават стойността в брой, която представляват;

   б) в обектите за продажба на стоки или предоставяне на услуги процентната ставка или размерът на предлаганата отстъпка е ясно посочен, както и стоките или услугите, чието придобиване дава право да се получат ваучери;

4. ваучери, представляващи документи, които след придобиване на определен брой стоки или услуги дават право на безвъзмездна оферта или на намаление

на цена при придобиването на сходна стока или услуга, стига това предимство да се предоставя от същия търговец и да не надхвърля една трета от цената на придобитите преди това стоки или услуги.

Документите трябва да упоменават евентуалното ограничение на срока им на валидност, както и условията на офертата.

Когато търговецът преустанови своята оферта, потребителят трябва да се възползва от предлаганото предимство пропорционално на направените преди това покупки.“

19 На 5 юни 2007 г. Кралство Белгия приема Закон за изменение на Закона от 14 юли 1991 г. относно търговските практики и относно информацията и защитата на потребителя (*Moniteur belge* от 21 юни 2007 г., стр. 34272, наричан по-нататък „Законът от 5 юни 2007 г.“), който съгласно член 1 транспонира разпоредбите на Директивата.

Спорове по главните производства и преюдициални въпроси

Дело C-261/07

20 От акта за преюдициално запитване е видно, че от 15 януари 2007 г. Total Belgium, дъщерно дружество на групата Total, което по-специално се занимава с дистрибуция на моторно гориво в бензиностанции, предлага на разполагащите с карта Total Club потребители безвъзмездно съдействие при ремонт в течение на три седмици за всяко зареждане с поне 25 литра за кола или поне 10 литра за мотопед.

21 На 5 февруари 2007 г. VTB, дружество, което действа в областта на ремонтната помощ, иска от Rechtbank van koophandel te Antwerpen да разпореди на Total Belgium прекратяването на тази търговска практика, тъй като тя по-специално представлява свързана оферта, забранена с член 54 от Закона от 1991 г.

22 При тези обстоятелства Rechtbank van koophandel te Antwerpen решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Допуска ли Директивата […] национална разпоредба като тази на член 54 от Закона [от 1991 г.], която — с изключение на ограничително изброените в закона случаи — забранява всяка свързана оферта от търговец към потребител, включително свързаната оферта за стока, която потребителят трябва да купи, и за безвъзмездна услуга, чието получаване е свързано с покупката на стоката, при това независимо от обстоятелствата по конкретния случай, и по-специално независимо от въздействието, което тази специфична оферта може да упражнява върху средния потребител, и независимо от това дали при обстоятелствата по случая тази оферта може да се счита за противоречаща на дължимата професионална грижа или на честната търговска практика?“

Дело C-299/07

23 Спорът по главното производство е между Galatea, дружество, което стопанисва магазин за дамско бельо в Schoten (Белгия), и Sanoma, дъщерно дружество на финландската група Sanoma, което е издател на няколко периодични издания, сред които седмичникът *Flair*.

24 Броят на *Flair* от 13 март 2007 г. е бил придружен от карнетка, даваща право между 13 март и 15 май 2007 г. да се ползва отстъпка от 15 % до 25 % върху стоки, продавани в някои магазини за дамско бельо, намиращи се във Фламандския регион.

25 На 22 март 2007 г. Galatea предявява пред Rechtbank van koophandel te Antwerpen иск за прекратяване на разглежданата практика, като изтъква, че Sanoma е нарушило по-специално член 54 от Закона от 1991 г.

26 При тези обстоятелства Rechtbank van koophandel te Antwerpen решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Допускат ли свързаният със свободното предоставяне на услуги член 49 ЕО и Директивата […] национална разпоредба като тази на член 54 от Закона [от 1991 г.], която — с изключение на ограничително изброените в закона случаи — забранява всяка свързана оферта от търговец към потребител, в рамките на която безплатното или не придобиване на стоки, услуги, предимства или ваучери, с които те могат да се придобият, е обвързано с придобиването на други, дори идентични стоки или услуги, при това независимо от обстоятелствата по конкретния случай, и по-специално независимо от въздействието, което тази специфична оферта може да упражнява върху средния потребител, и независимо от това дали при специфичните обстоятелства по случая тази оферта може да се счита за противоречаща на дължимата професионална грижа или на честната търговска практика?“

27 С определение на Председателя на Съда от 29 август 2007 г. делата C-261/07 и C-299/07 са съединени за целите на писмената и устната фаза на производството и с оглед на постановяването на решението.

По преюдициалните въпроси

28 С двата си въпроса запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали Директивата следва да се тълкува в смисъл, че тя не допуска национална правна уредба като член 54 от Закона от 1991 г., която, извън определени изключения и без да се отчитат специфичните обстоятелства по конкретния случай, въвежда общ принцип за забрана на свързаните оферти от търговец към потребител.

По допустимостта на преюдициалното запитване по дело C-261/07

29 VTB оспорва допустимостта на преюдициалното запитване с довода, че то се отнасяло до тълкуването на директива, чийто срок за транспониране, определен като 12 декември 2007 г., все още не е бил изтекъл към датата, на която е постановен актът за преюдициално запитване, а именно 24 май 2007 г.

30 По същите причини и без изрично да предявяват възражение за недопустимост, белгийското и испанското правителство считат, че Директивата не била приложима към спора по главното производство. По-специално, според испанското правителство национална разпоредба не можела да бъде оставена без приложение от национален съд поради нарушение на директивата преди изтичането на срока, предвиден за нейното транспониране.

31 Тези доводи не могат да се приемат.

32 В това отношение следва да се напомни, че по силата на постоянната съдебна практика в рамките на сътрудничеството между Съда и националните юрисдикции, предвидено в член 234 ЕО, само националните юрисдикции, които са сезирани със спора и трябва да поемат отговорността за последващото му съдебно решаване, следва да преценят предвид особеностите на всяко дело както необходимостта от преюдициално заключение, за да могат да постановят решението си, така и релевантността на въпросите, които поставят на Съда. Следователно, след като поставените въпроси се отнасят до тълкуването на общностното право, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (вж. по-специално Решение от 13 март 2001 г. по дело PreussenElektra, C-379/98, Recueil, стр. I-2099, точка 38, Решение от 22 май 2003 г. по дело Korhonen и др., C-18/01, Recueil, стр. I-5321, точка 19, както и Решение от 19 април 2007 г. по дело Asemfo, C-295/05, Сборник, стр. I-2999, точка 30).

33 От това следва, че презумпцията за релевантност на поставените от националните юрисдикции преюдициални въпроси може да не се приложи само в изключителни случаи, и по-специално когато е явно, че исканото тълкуване на визираните в тези въпроси разпоредби от общностното право няма никаква

връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство (вж. по-специално Решение от 15 декември 1995 г. по дело Bosman, C-415/93, Recueil, стр. I-4921, точка 61, както и Решение от 1 април 2008 г. по дело Gouvernement de la Communauté française et gouvernement wallon, C-212/06, Сборник, стр. I-1683, точка 29).

34 В конкретния случай трябва да се констатира, че не е явно, че настоящият преюдициален въпрос е лишен от релевантност по отношение на решението, което запитващата юрисдикция трябва да постанови.

35 Всъщност, от една страна, от съдебната практика е видно, че като спадащи към приложното поле на директивата могат да се считат не само националните разпоредби, чиято изрична цел е транспонирането на тази директива, но и — считано от датата на влизане в сила на посочената директива — заварените национални разпоредби, които могат да осигурят съответствието на националното право с нея (вж. в този смисъл Решение от 7 септември 2006 г. по дело Cordero Alonso, C-81/05, Recueil, стр. I-7569, точка 29).

36 Макар и обаче в главното производство да е вярно, че Законът от 5 юни 2007 г., който изменя Закона от 1991 г. и цели формално да транспонира Директивата, следва по време обстоятелствата по главното производство и приемането на акта за преюдициално запитване, това не променя факта, че — както произтича от този акт и както признава белгийското правителство по време на съдебното заседание — спорните разпоредби, съдържащи се в членове 54—57 от Закона от 1991 г., а именно въвеждащите принципа за обща забрана на свързаните оферти и предвиждащи някои изключения от този принцип, не са нито отменени, нито дори изменени със Закона от 5 юни 2007 г.

37 С други думи, както към момента на обстоятелствата по главното производство, така и към момента на приемането на акта за преюдициално запитване, националните власти са считали тези заварени разпоредби като намиращи се в състояние да осигурят транспонирането на Директивата от датата на нейното влизане в сила, а именно 12 юни 2005 г., и следователно като попадащи в нейното приложно поле.

38 От друга страна, от практиката на Съда във всеки случай произтича, че в срока за транспониране на директива държавите членки, на която те са адресати, следва да се въздържат от приемане на разпоредби, които могат да застрашат сериозно настъпването на предписания от тази директива резултат (Решение от 18 декември 1997 г. по дело Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, Recueil, стр. I-7411, точка 45, Решение от 8 май 2003 г. по дело ATRAL, C-14/02, Recueil, стр. I-4431, точка 58 и Решение от 22 ноември 2005 г. по дело Mangold, C-144/04, Recueil, стр. I-9981, точка 67).

39 В това отношение Съдът е имал повод да уточни, че такова задължение за въздържане е възложено на всички органи от съответните държави членки, включително националните юрисдикции. Ето защо от датата, на която дадена директива влиза в сила, юрисдикциите на държавите членки следва да се въздържат, доколкото е възможно, от тълкуване на вътрешното право по начин, с който би се рискувало след изтичането на срока за транспониране да се застраши сериозно осъществяването на целта, преследвана от тази директива (Решение от 4 юли 2006 г. по дело Adeneler и др., C-212/04, Recueil, стр. I-6057, точки 122 и 123).

40 Доколкото Директивата вече е била влязла в сила към момента на обстоятелствата по главното производство, искането от Rechtbank van koophandel te Antwerpen тълкуване, което се отнася до основни разпоредби на Директивата, трябва да се счита като полезно за запитващата юрисдикция, за да ѝ позволи да се произнесе по делото, с което е сезирана, съобразявайки се с посоченото задължение за въздържане.

41 С оглед на гореизложеното следва да се счита, че преюдициалното запитване, отправено от запитващата юрисдикция по дело C-261/07, е допустимо.

По същността на спора

Становища, представени на Съда

42 Total Belgium, Sanoma, португалското правителство и Комисията на Европейските общности са на мнение, че Директивата не допуска забрана на свързаните оферти като предвидената в член 54 от Закона от 1991 г.

43 В това отношение Total Belgium, Sanoma и Комисията изтъкват, че свързаните оферти спадат към понятието „търговска практика“ по смисъла на Директивата. Като се има предвид обаче, че последната пристъпва към пълна хармонизация в областта на нелоялните търговски практики, единствените практики, които могат да бъдат забранени „при всякакви обстоятелства“ от държавите членки, съгласно член 5, параграф 5 от Директивата били тези, упоменати в приложение I към нея. Тъй като свързаните оферти не се посочват в това приложение, те не били следователно забранени сами по себе си, а можели да бъдат забранени само ако с оглед на специфичните фактори в конкретния случай съдът е трябвало да констатира, че поставените в член 5 от Директивата условия са изпълнени. Следователно, както твърди и португалското правителство, забрана по принцип на свързаните оферти като провъзгласената в член 54 от Закона от 1991 г. противоречала на Директивата.

44 Застъпващи противното мнение, VTB, както и белгийското и френското правителство, изтъкват главно, че свързаните оферти се намират извън понятието „търговска практика“ по смисъла на Директивата и поради това не попадат в нейното приложно поле.

45 В това отношение белгийското правителство уточнява, че свързаните оферти са били предмет на предложението за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно промоциите на продажбите във вътрешния пазар (ОВ C 75, 2002 г., стр. 11), което ясно разграничавало юридическото третиране на посочените оферти от това на търговските практики, към които е насочена Директивата. Тъй като обаче това предложение е оттеглено едва през 2006 г., белгийските власти са имали основание да вярват, че свързаните оферти не са представлявали „търговски практики“. Следователно в рамките на транспони-

ране на Директивата белгийският законодател нито е преценил, че трябва да измени член 54 от Закона от 1991 г., нито че е задължен да я тълкува в светлината на критериите, поставени в член 5 от Директивата.

46 Френското правителство по-специално добавя, че макар и Директивата да задължава държавите членки да забранят търговските практики, които са нелоялни спрямо потребителите, това все пак не възпрепятства тези държави с оглед по-добрата защита на потребителите да забранят други практики като свързаните оферти, независимо от техния нелоялен характер по смисъла на Директивата.

47 На последно място, според VTB член 5 от Директивата във всеки случай не изключва това държавите членки да квалифицират като нелоялни търговски практики, различни от упоменатите в приложение I към Директивата.

Отговор на Съда

48 За да се отговори на настоящите въпроси, е необходимо в самото начало да се определи дали свързаните оферти, които са обект на спорната забрана, представляват търговски практики по смисъла на член 2, буква г) от Директивата и поради това са подложени на предписанията, постановени от последната.

49 В това отношение следва да се отбележи, че член 2, буква г) от Директивата определя посредством използването на особено широка формулировка понятието за търговска практика като „всяко действие, бездействие, поведение или представяне, търговски съобщения, включително реклама и маркетинг, извършвани от търговец, пряко свързани с промоцията, продажбата или доставката на стока до потребителите“.

50 Както обаче отбелязва генералният адвокат в точки 69 и 70 от своето заключение, свързаните оферти представляват търговски дейности, които ясно се вписват в рамките на търговската стратегия на даден стопански субект и са пряко насочени към промоцията и пласирането на неговите продажби. Следователно те наистина представляват търговски практики по смисъла на член 2, буква г) от Директивата и вследствие на това попадат в нейното приложно поле.

51 След като това е установено, уместно е най-напред да се напомни, че съгласно съображения 5 и 6 и член 1 Директивата цели установяване на еднаква нормативна уредба относно нелоялните търговски практики на предприятията спрямо потребителите, за да допринесе за правилното функциониране на вътрешния пазар и постигане на високо ниво на защита на последните.

52 При това положение Директивата пристъпва към пълна хармонизация на посочената нормативна уредба на общностно равнище. Ето защо, както изрично предвижда член 4 и противно на това, което твърдят VTB и френското правителство, държавите членки не могат да приемат по-ограничителни мерки от определените от Директивата, дори с цел да осигурят по-висока степен на защита на потребителите.

53 По-нататък следва да се отбележи, че член 5 от Директивата предвижда забраната на нелоялните търговски практики и излага критериите, позволяващи да се определи такъв нелоялен характер.

54 Така съгласно параграф 2 от тази разпоредба една търговска практика е нелоялна, ако противоречи на изискванията за дължимата професионална грижа и съществено изопачава или е възможно да изопачи съществено икономическото поведение по отношение на продукта на средния потребител.

55 Освен това член 5, параграф 4 от Директивата определя две ясни категории нелоялни търговски практики, а именно „заблуждаващите практики“ и „агресивните практики“, които отговарят на критериите, уточнени съответно в членове 6 и 7, както и в членове 8 и 9 от Директивата. По силата на тези разпоредби такива практики са забранени, ако — като се отчитат техните характеристики и фактически контекст — те подтикват или е възможно да подтикнат средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел.

56 Директивата въвежда също в приложение I изчерпателен списък от 31 практики, които в съответствие с член 5, параграф 5 от Директивата се считат за нелоялни „при всякакви обстоятелства“. Следователно, както изрично уточнява съображение 17 от Директивата, става въпрос за единствените търговски практики, които може да се считат за нелоялни, без да стават обект на оценка на индивидуални случаи съгласно разпоредбите на членове 5—9 от Директивата.

57 Накрая е важно да се отбележи, че свързаните оферти не фигурират сред практиките, изброени в споменатото приложение I.

58 Ето защо поставените от запитващата юрисдикция въпроси следва да се разглеждат в светлината на съдържанието и общата структура на разпоредбите на Директивата.

59 В това отношение обаче трябва да се констатира, че като въвежда презумпция за незаконосъобразност на свързаните оферти, национална правна уредба като разглежданата в главното производство не отговаря на изискванията, поставени от Директивата.

60 На първо място, член 54 от Закона от 1991 г. всъщност въвежда принципа за забраната на свързаните оферти, макар че такива практики не са посочени в приложение I към Директивата.

61 Както обаче бе напомнено в точка 56 от настоящото съдебно решение, това приложение изброява изчерпателно единствените забранени при всякакви обстоятелства търговски практики, които поради това не трябва да стават обект на оценка във всеки отделен случай.

62 При това положение Директивата не допуска установения с член 54 от Закона от 1991 г. режим, тъй като този член забранява по общ и превантивен начин свързаните оферти независимо от всякаква проверка на нелоялния им характер с оглед на критериите, поставени от членове 5—9 от Директивата.

63 На следващо място, като действа по този начин, правило от типа на разглежданото в главното производство се сблъсква със съдържанието на член 4 от Директивата, който изрично забранява на държавите членки да запазват или да приемат по-ограничителни национални мерки, дори когато такива мерки са насочени към осигуряване на по-високо ниво на защита на потребителите.

64 Накрая, следва да се добави, че такова тълкуване не може да се постави под въпрос поради обстоятелството, че Законът от 1991 г. предвижда в членове 55—57 определен брой изключения от посочената забрана на свързаните оферти.

65 Всъщност, макар тези изключения да са в състояние да ограничат обхвата на забраната на свързаните оферти, не по-малко вярно е, че поради своето ограничено и предварително определено естество те не биха могли да заместят анализа — който непременно трябва да се извършва с оглед на фактическия контекст на всеки конкретен случай — на „нелоялния“ характер на дадена търговска практика в светлината на прогласените в членове 5—9 от Директивата критерии, когато, както в главните производства, става въпрос за практика, която не е посочена в приложение I към Директивата.

66 Тази констатация впрочем се потвърждава от самото съдържание на някои от разглежданите дерогации. Така например член 55 от Закона от 1991 г. разрешава свързаните оферти за обща цена само доколкото те се отнасят до стоки или

услуги, които или съставляват едно цяло, или са идентични. Както обаче основателно отбелязва Комисията в своя отговор на поставения от Съда писмен въпрос, не може да се изключи, че посредством точна информация на потребителя дадена свързана оферта на различни стоки или услуги, които нито съставляват едно цяло, нито са идентични, отговаря на изискванията за лоялност, поставени от Директивата.

67 При тези условия следва да се констатира, че Директивата не допуска забрана на свързаните оферти като предвидената от Закона от 1991 г. Следователно не е необходимо да се разглежда евентуално нарушение на член 49 ЕО, изтъкнато в преюдициалния въпрос, поставен в рамките на дело C-299/07.

68 С оглед на изложените по-горе съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че Директивата трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата в споровете по главните производства, която, извън определени изключения и без да се отчитат специфичните обстоятелства по конкретния случай, забранява всяка свързана оферта от търговец към потребител.

По съдебните разноски

69 С оглед на обстоятелството, че за страните по главните производства настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и за изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета („Директива за нелоялни търговски практики“) трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата в споровете по главните производства, която, извън определени изключения и без да се отчитат специфичните обстоятелства по конкретния случай, забранява всяка свързана оферта от търговец към потребител.

Подписи